Ціна 10 центів.

СВОБОДА SVOBODA

недільне видання SUNDAY EDITION

Ч. 3. (16). Рік LXI. 18. Січня 1953. — January 18, 1953. No. 3. (16). Volume LXI.

В. Січинський

АНТІН ЛОСЕНКО

Коротке життя Антона Лосенка не дало йому можливости дати більше малярських творів, але й те, що він створив, свідчить про незвичайні його здібності.

Народився А. Лосенко 30 липня 1737 р. в Глухові на Чернігівщині в родині заможного селянина, але вже від 7 років життя став сиротою. Коло 1753 р. був, разом з іншими українськими співаками, вивезений до церковного хору в Петербурзі. У вільні хвилини А. Лосенко забігав до маляра І. Арґунова, у котрого малював разом із своїми земляками К. Головачевським і І. Саблучком. Про цих українців писав І. Арґунов, що вони „крайнѣ прилѣжаніе имѣли и содержали себя въ поступкахъ честно". (Архів Академії мистецтв у Петербурзі, 1774 р., д. № 72, 1). Коли наші хлопці втратили голоси, то всі троє вступили в 1759 р., як „підмайстрі" малювання до щойно заснованої Академії мистецтв. Але й тут А. Лосенко вчився в чужинця Ротарі, а вже наступного 1760 року одержав стипендію для студій у Парижі. Пробув він у Парижі два роки і вчився там у портретиста Рету.

Але академія у Петербурзі і російський уряд не дбали про свого стипендіята і не висилали всіх належних і урочисто призначених йому грошей. Розпачливі листи Лосенка не впливали на сумління „казьонних" урядовців. Нарешті матеріяльне становище нашого мистця стало таке скрутне, що він повернувся до Петербурґу . . . пішки, перейшовши Францію, Голляндію й Німеччину. Його велика, принесена на плечах з Парижу картина „Чудесна ловля риби" зробила таке враження, що Петербурзька академія призначила його „адьюнктом" і вдруге надіслала його до Парижу, на цей раз забезпечивши грішми та доручивши наглядати за працею інших російських стипендіятів у Парижі. З Парижу Лосенко присилав докладні й точні звіти із своєї праці. Повідомляв, що вчиться малювати у Вієна в „найславнішій паризькій школі", себто на малярському відділі Королівської академії, рисує з натури і копіює твори світових мистців, вивчає французьку мову, перспективу і карикатуру. Дня 25 листопада 1763 р. він одержав у Королівській академії відзначення — медаль. Наступного року він написав, що, крім вище згаданих предметів, вивчає анатомію й композицію. В 1764 р. він одержав у Парижі два відзначення за „Жертва Авраама" і малюнок з натури.

За прикладом Паризької академії і Петербурзька академія дає Лосенкові срібну медалю. В 1765—1768 рр. наш мистець був у Римі, де, як кажуть його рапорти, малював антики, етюди з натури й композиції. З образом „Каїн і Авель", Лосенко в квітні 1768 р. покинув Рим і за кілька місяців (!) прибув до Петербурґу. Тут знову його чекав успіх: за композицію „Кн. Володимир Святославович перед Рогнідою", перший в Петербурзькій академії, одержав звання „академіка історичного малярства" і повного професора, а в 1773 р. став ректором академії.

З його педагогічної діяльности в академії, відомо, що був прекрасним педагогом, хоч був ще зовсім молодий. „Цьому досвідченому мистцеві зобов'язані всі, що тоді вчилися в академії не тільки малярства, а й скульптури та ґраверства", як пише часопис „Сѣв. Вѣстникъ" з 1804 р. ч. І, ст. 350. Лосенко написав також перший у Росії підручник фіґурової композиції і анатомії. Цей підручник уживали також і в Москві, як про це свідчить бібліотека Московської школи малярства й скульптури, де в 1852 р. був підручник під заголовком „Легчайшій способъ безъ масштаба увеличивать и уменшать фигуру человѣка произвольно по размѣру профессора господина Лосенки" („Старые Годы", Спб. 1914, І, 3). Як кажуть сучас-

А. Лосенко. Автопортрет.

ники, А. Лосенко вдачею був м'який, спокійний, привітливий, дуже пильний і акуратний у виконанні своїх обов'язків та цілковито відданий мистецтву. Як свідчить також його автопортрет, була це людина енерґійна, жвава, з проникливими та аналізуючими очима.

А. Лосенко мав також особливий хист до спостереження і обсервації та літературно-мистецької критики, як це свідчить його „Журнал", ведений під час його перебування у Парижі. Наприклад, про твори Рубенса А. Лосенко писав: „Композиція смілива й велична, кольори гарячі й багато їх варіянтів на тілі". Подобалися нашому мистцеві Лебрен, Лестер, Натуар, але інтимне і солодкаве мистецтво Ватто, Шардена і Фрегонара йому не заімпонувало.

Умер Антін Лосенко 23 листопада 1773 р., маючи всього 36 років, від „водяної хвороби", як кажуть старі джерела. Очевидно, „стипендійне" Лосенкове голодування в Парижі, його піша мандрівка через усю Европу і петербурзьке нездорове підсоння не послужило йому на добро.

*

Антін Лосенко був творцем клясицизму та історичного малярства на всьому Сході Европи та один з найбільших мистців реалізму. Европейська мистецька критика дуже високо оцінювала Лосенка. Лосенків сучасник, французький ґравер Віль, висловився так, що, мовляв, той „козак став першим великим мистцем свого краю". Реймерс називає нашого мистця „визначним, знаменитим рисівником". Фальконе вважає А. Лосенка подивугідним віртуозом, що міг малювати моделі з „геніяльною точністю".

Перейнявши від своїх попередників—українських портретистів ще бароккові традиції, А. Лосенко дав кілька прекрасно виконаних портретів Сумарокова, Волкова, Шумського, Генніґера. Вони, як каже С. Ернст, строгі й суворі своєю красою; вибагливою майстерністю, що хвилюють і зворушують глядача, а єдиний жіночий портрет Майкової 1770 р. дивує своєю мрійливістю й ніжністю, а це С. Ернст пояснює особливою чутливістю українця — виконавця портрета („Особенно чуткій малоросс"!).

В Петербурзі Лосенко, як і інші українські мистці, що працювали в північній столиці, не тільки спричинився до того, що російське мистецтво вийшло з вузького кола іконописного шаблону і копіювання, але й перший дав оригінальні твори на широкі теми історичні й біблійні. Його фіґурові композиції, не зважаючи на панівний тоді в Европі клясицизм, з робленими, театральними позами дієвих осіб і застиглими „клясичними" фіґурами, трактовані в Лосенка дуже природно й живо, повні динамізму й переконливого реалізму. А. Лосенко перший удався до історичних композицій із старокняжої доби, створивши такі образи, як „Князь Володимир перед Рогнідою" (1770 р.) і „Св. апостол Андрій Первозваний". Його твори на біблійні теми, як „Чудесна ловля риби" (1762), „Каїн і Авель", „Жертва Авраамова", „Гектор з Андромахою", „Рогніда або погром Полоцька" та ще кілька інших творів на античні та біблійні теми не тільки стоять поруч найкращих італійських і французьких мистців його доби, але великою мірою перевищують їх своїм реалізмом, вільністю композицій, живою моделяцією та гармонією кольорів. Впливи західнього, зокрема французького малярства, звичайно значні, але, як каже російський мистецтвознавець С. Ернст, „у варварському Петербурзі це було величезне досягнення" („Старые Годы", Петербурґ, 1914 р., І). У порівнянні з тим західнім клясицизмом А. Лосенко зробив значний поступ, коли навіть порівняти його з такими новітніми „російськими світилами", як Брюлов і Бруні, у яких фіґури були в застиглих і роблених позах та мертвому рисунку.

А. Лосенко перший у своїх історичних сюжетах почав давати реальні селянські та інші типи (Напр., в „Рогніді") та живі, повні духового життя постаті („Андрій Первозваний"). Досить подивитися на невинну живу фіґуру прекрасного юнака, приготованого на жертву вівпоганина Авраама, щоб переконатися, яку велику суґестивну силу мають подібні твори. Не меншу психологічну насиченість має Лосенків автопортрет, хоч виконаний зовсім безпретенсійно і без робленого позування. Акти А. Лосенка точністю й пластичністю виконання та своїм живим, реалістичним трактуванням натури — найкращі цього роду праці. Ті Лосенкові „натурники", в різноманітних, невимушених і часто моментальних позах, можуть бути ще й досі досконалими зразками для навчання малювання з натури. Усіх цих малюнків було щось із 200, але „мудрі" педагоги Петербурзької академії роздавали їх студентам „для вправ", і так вони майже всі подерлися й розгубилися . . . А коли почали досліджувати їх, то знайшли всього . . . шість!

У своїх малярських творах Антін Лосенко вмів майстерно передати матеріял і фактуру оксамиту, хутра, тканини, вишивки тощо, досягаючи великої ілюзії дійсности. Його барвна скаля багата й різноманітна, але згармонізована до єдиного тону золотисто-зеленого.

Російські мистецтвознавці вважають за учнів А. Лосенка таких російських мистців, як Щукін, Уґрюмов, Акімов, Шебуєв, Єґоров.

Дорогоцінні твори українського мистця Лосенка донедавна зберігалися в Петербурзькій академії мистецтв, в Російському музеї в Петербурзі, в Третяковській ґалерії в Москві. Але жадного твору українського мистця Антона Лосенка з Глухова нема ані в Глухові, ані в будь-яких інших музейних збірках на Україні.

Павло Тичина

ПРОГОЛОШЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

Дума*)

Ой що в Софійському заграли дзвони, затремтіли,
Не білі голуби — янголи в небі полетіли.
Ой там збиралися під прапори, під сонцяні
[ще й сині.
Віднині
Не буде більше пана у вільній Україні!

Ідуть, ідуть з музикою
Під тінню прапорів
Прекрасною, великою
Рікою стиглих нив.

Ідуть, ідуть — вітаються
І славлять щасні дні.
Жахтять-переливаються
Їх душі вогняні.

Ой там виходили попи з софійської із брами
З хрестами, з корогвами.
У шатах золотих коло Богдана правлять
[службу божу.
Як рожу,
Вітай свою, Вкраїно, долю, вітай дівчину гожу!

Горять, горять свободою
Вчорашнії раби,
Бо чули: „Встань з природою!"
Звук янгола труби.

І встали всі, співаючи
З природою весни,
З природою вітаючи
Чудові дійсні сни.

Як засміялося до них та праведнеє сонце:
„Не дурно гріло я — світило у кожнеє віконце".
Як заходилися хмарини ткати скатертини,
Хвилини!
Цвітуть та розцвітаються небесні бархатини...

Цвітуть в піснях вкраїночки,
Дзвіночки срібляні.
Душею чорнобривочки
Струнчасто-осяйні!

То ж матері майбутнії
Стрічають дні ясні.
О, хвилі незабутнії!
О, сонце і пісні!

Ой що в Софійському та грали дзвони, замовкали.
Там прапори приймали, до народу промовляли:
„Гей разом, разом станемо на ворога ми, браття —
завзяття!
Хто зрадить неньку Україну, прокляття тим,
[прокляття!"

І суне військо лавою
Від білих тихих брам
Із „Заповітом", „Славою" —
Ввесь Київ, наче храм!

В нім скапала кров часові,
Кров мучнів без кінця...
І в нім горять Тарасові
Вкраїнськії серця!

Н. Щербина

ДІВА ВІЧНОСТИ

У мрійливих садах, повз грядки розкритоустих троянд, весело леліють бірюзові струмогки. Прибрану пахущими дрібноквітами гущавину галяв овіває тиха музика. Лункодзвонні райські птахи пурхають з гілки на гілку, граюги у ворухливих просвітах густолистих дерев веселками іскряного пір'я. Гуляють у прозоро-рожеві м'ягі гарівниці-діви.

На крилах янгола я гасто літаю туди.

Там, на розгинених, діямантових воротях, любовно зустрігає мене вігнорадісною усмішкою нетлінна Красуня Вігности — М р і я.

Вона привітно підіймає простягнені струни вій і обсипає мою замріяну постать теплими іскрами радости темнофіялкових, надхненних огей...

Я в екстазі пригортаюсь до неї. Я молюся їй, моїй всевидці — Мрії, найпринаднішій Діві Вігности.

*)Цю думу П. Тичина написав тоді, як була проголошена Українська Народня Република, отже, ще тоді, як він міг вільно висловлюватись. Передруковуємо її з нагоди 35-річчя великої дати — 22 січня 1918 року.

Євген Онацький

ПОБРАТИМИ

(Оповідання)

Інженер Юрій Кириченко був незадоволений собою. Як міг він себе так розпустити?! Чи не заздрили ж колись йому всі його товариші, що в нього, мовляв, завжди розум і воля панують над почуттями і що він у всіх ситуаціях залишається вірний собі й своїм засадам? А, отже, вчора ввечорі...

Інженер Юрій Кириченко задумливо струсив попіл з цигарки до попільнички, що стояла перед ним на столі з наготовленим листом білого паперу й кількома книжками.

Що, власне, було вчора ввечорі? Ніколи ще Юрій Кириченко не дозволяв собі випити через міру і тому уникав всіляких п'яних компаній, де й сам почував себе не дуже приємно, та й його не дуже любили й запрошувати, вважаючи його за мало товариського. І коли б не та Олена... Зрештою, й Олена... Що йому вона? Навіть і не дуже гарна... Тільки ота якась незрозуміла схожість з Марусею... головно в очах, почасти в голосі... Потім ота її задерикуватість... А вчора вона все йому підливала, кокетувала, сміялась так заразливо й весело... Потім поїхали автом. Олена захотіла обов'язково керувати автом, розвинула шалену швидкість і — збила якогось перехожого... А головне, чи з переляку, чи так з лукавства якого, не захотіла спинитися і погнала далі. І п'яне товариство теж не захотіло спинятися. А він був — як та ганчірка... Як міг він до того допустити?!

Юрій Кириченко встав і пройшовся по кімнаті.

Треба покласти цьому край! Отак з п'яних очей станеш іще вбивцею!

Він знову пройшовся по кімнаті, потер долонею лоба і машинально взяв у руки часопис. Перебіг неуважно політичні новини, телеграми, передову статтю і — раптом його очі спинилися на „трагедіях вуличного руху" в хроніці. Чорним шрифтом було там видруковано:

„Злочинне авто. Вчора, десь коло півночі, по вулиці Лінколна, коли двоє молодих людей намірялися перейти з одного хідника на другий, з-за рогу вискочило приватне авто і, зачепивши одного з них, кинуло ним сильно об землю. Замість спинитися, щоб допомогти жертві нещасливого випадку, авто погнало далі. Поліція шукає злочинців, що так легкодушно ставляться до чужого життя. Але, на жаль, ніхто не вспів зауважити числа тарґетки. Жертвою став інженер Богдан Кравчук, українець, що вертався тоді з своєю дружиною Марією, нар. Пимоненко, з театру. Його завезено до шпиталю Милосердя при вул. Вікторії. Лікарі вважають його стан дуже поважним".

Юрій Кириченко зблід і сперся об стіл.

— Боже! Богдан... Невже то був він?!

Він не докінчив. Затягнувшись ще раз нервово цигаркою, кинув її від себе, схопив бриля і скорше вибіг, ніж вийшов, із кімнати.

За кілька хвилин він уже гнав своїм автом до шпиталю.

З Богданом Кравчуком вони були давніми приятелями. Ні, більше — були побратимами. Разом училися в гімназії, разом змагалися за волю України по лісах і степах проти большевицьких зайд, московських імперіялістів, разом еміґрували за кордон, рятуючи життя та шукаючи захисту в вільному світі. І от тепер опинилися разом в тому самому місті за океаном, в Америці.

Тільки тут їхні шляхи пішли нарізно. Богдан Кравчук, гарний пристойний чорнявець, дуже вразливий і імпульсивний, одружився з їхньою давньою спільною приятелькою Марусею Пимоненко, що має такі чудові й мрійні великі очі, пишну золоту косу і м'який глибокий голос, що йде просто з серця — до серця. Але праці за фахом він ніяк не міг знайти собі, — дуже мало було в нього нахилу до англійської мови, а без мови — хіба доливки чистити! Маруся працювала кельнеркою в ресторані, і, зрештою, на життя їм вистачало. Вони були щасливі взаємною любов'ю.

Юрій Кириченко навпаки, завжди методичний, систематичний, витриманий, швидко опанував англійську мову, що її й перше, ще в Европі, передбачаючи можливість виеміґрувати до Америки, підучував. На фабриці, куди вступив звичайним робітником, зробив якийсь винахід, якесь поліпшення, звернув на себе увагу дирекції і — ось був уже фаховим інженером із власним автом і власним гарним помешканням, але — самітний.

З Кравчуками зустрічався він тепер рідко. Не хотілося встрявати в їхнє родинне життя, та й крім того... хіба ж не подобалася йому тим Олена, що була чимсь дивно схожа на Марію? Кириченко зустрічався з Оленою, але волів уникати Марусі.

А з Богданом вони були побратими.

Ще в останній клясі гімназії, коли перед ними широко розстелялися всі шляхи незнаного світу, виконали вони святий обряд побратимства, що існував, як вони знали, на Україні з найдавніших, ще скитських, а може й передскитських часів, а набрав нового значення й сили за новішої козаччини. Тож вони заприсяглися, що коли б кому з них загрожувала яка велика небезпека, другий уживе всіх своїх сил і засобів, щоб його порятувати.

І хіба ж Богдан не дотримав своєї присяги? Хіба не виніс він на своїх плечах його, Юрія, пораненого, з поля бою, щоб не попав він в руки жорстоким чекістам?

І от тепер він, Юрій, може бути, забив Богдана так підло й безглуздо! А-ах, який жах!

Кириченків автомобіль летів, ледве затримуючись при сиґналах і з небезпекою покласти ще когось під колеса.

Та от і шпиталь...

— Кравчук? Третій поверх, кімната 16. Але він увесь час непритомний...

Аж ось і Маруся. Яка вона бліда, зажурена! Видно, всю ніч не спала. Побачивши Юрія, зраділа:

— Як це мило, що ви прийшли! Богдан, знаєте... Це було так швидко. Я навіть нічого не зрозуміла в перший момент... Ми йшли з Богданом, і враз він мене як штовхне... Я упала. Підводжуся — Богдан лежить... „— Богдане, Богдане!" Як мертвий... Збіглися люди. Поліція. Спинили чиєсь авто, поклали Богдана, посадили мене... І от — ми

А. Лосенко. Натурник.

тут . . . Я всю ніч коло нього. Але він не приходить до притомности. Я так боюся, Юрію, так боюся . . .

І вона закрила облеччя руками.

Юрій перше навіть не намагався її заспокоювати. Навіщо? Хай краще поплаче. Потім буде легше. Нарешті вимовив:

— Не бійтеся, Марусю! Я буду з вами. Що тільки можна буде зробити, щоб його порятувати, ми зробимо.

Пішов до чергового лікаря.

— Дуже, дуже поважний випадок. Ще нічого певного не можна сказати. Органічно ніби ніщо не ушкоджено, але дуже сильний нервовий шок . . . Бачите, ще досі непритомний . . .

Ішли дні. Ішли тижні . . . Пройшли місяці. Богдана Кравчука вже давно перевезли з шпиталю додому.

Але дома все — як у лікарні: Богдан лежить чи сидить у білому ліжку; Маруся ходить коло нього, як фахова сестра-жалібниця; щодня навідується лікар.

Щодня буває Юрій Кириченко. Це він перебрав на себе всі витрати на лікування. Це він запросив до Богдана найкращого лікаря-спеціяліста, який, оглянувши уважно Богдана, сказав Юрієві:

— Спинний мізок не має жадних органічних ушкоджень, — параліч походить від психічної травми . . . Коли б знайти засіб, щоб збудити хворого від тієї летаргії, що його опанувала . . . Коли б примусити його до психічного зусилля . . . Але, бачите, він сам не має для цього досить волі й бажання . . .

І так ішли знову дні. Минали тижні. Минали місяці.

Щодня відвідував Богдана Юрій, який допомагав Марусі провадити господарство. Лікар уже рідше заходив. Стан хворого не кращав, і одного дня Богдан сказав Марусі:

— Нам треба розійтися. Я зовсім не хочу в'язати тобі світу. Ти ще надто молода й гарна. Ти вже нічим не можеш мені допомогти, і нема ніякої рації, щоб ти приносила в жертву мені своє життя.

Але Маруся образилася:

— Як ти можеш таке говорити?! Я залишуся все життя з тобою.

— Дурниці! Ти сама побачиш, як скоро втомишся. Іди краще з Юрієм до театру, — розважся бодай трохи.

І Маруся, дійсно, почала все частіше виходити з Юрієм, який приносив їй квіти, цукерки, книжки . . .

Кожний міг би з спокійним сумлінням сказати, що Юрій залицяється до Марусі.

Одного пізнього вечора Богдан лежав на канапці й дивився в вікно. Був тихий теплий вечір. Небо було вкрите міріядами зірок. В вікно хвилями вливалися пахощі дерев у весняному цвіті.

Маруся з Юрієм пішли до кінематографу. Аж ось вони вже вертаються. Входять, намагаючись не робити найменшого шелесту, до сусідньої кімнати, напівосвітленої ліхтарями з вулиці. Богдан, через прочинені двері ясно бачить дві постаті, що стоять дуже близько одна коло одної. Вони розмовляють ніби впівголоса, але кожне їхнє слово добігає до Богдана і б'є йому в вуха.

— Ах, Марусю, — каже Юрій, — я не можу так більше! Ти ж бачиш, як я тебе люблю!

І голос його звучить так переконливо, так щиро, так ніжно й пристрасно.

Богдан не відриває очей від нього, і він бачить, що й Маруся теж дуже пильно й уважно дивиться на Юрія.

— Ти повинна розвестися з Богданом, і ми поберемося . . . Ти скажеш, що так не можна, що я поводжуся підло в відношенні до свого побратима, в якого хочу оце відняти його останню надію, його останню поміч, алеж повір, Марусю, я так божевільно люблю тебе, я жити без тебе не можу, я люблю тебе, я хочу тебе . . . Це ж божевілля так далі жити!

І Богдан бачить, як Юрій бере Марусю в обійми і починає її пристрасно цілувати. Але Маруся . . . Маруся не хоче, Маруся відбивається, Маруся кличе на поміч:

— Богдане, Богдане! Рятуй мене, Богдане!..

І Богдан поволі підводиться, встає на ноги, починає йти, перше коливаючись, ніби той човен у морі, потім все твердіше. Якась дивна невідома сила підтримує й веде його. Ніби сама душа рветься на допомогу до Марусі.

— Я тут, Марусю! Я йду, Марусю! Облиш її, негіднику! — кричить він до Юрія.

Але, на його здивування, не тільки Маруся, але й Юрій, і навіть лікар, що теж був у кімнаті, хоч Богдан його перше й не бачив, кидаються разом до нього, і на всіх обличчях він читає невимовну, непідроблену радість.

— Ви мали рацію, пане професоре! — каже Юрій до лікаря.

— Ясно, що мав рацію, — відповідає той і плеще Богдана дружньо по плечі, — бачите, я ж казав, що у вас нема ніякого органічного ушкодження, а тільки психічна травма і що потрібно було тільки сильного зусилля, напруження волі, і от, бачите, ви вже ходите.

— Так це була лише комедія? І Юрій та Маруся тільки грали? — запитує Богдан, дивлячись на кожного по черзі.

— Любий мій, — відповідає Маруся, ніжно його обіймаючи, — це була не комедія, а глибока-глибока драма, вір мені, — але, зрештою, хіба ж ми її не добре відіграли? Коли б ти знав, скільки разів треба було повторювати, але, зрештою, Юрій так добре вивчив свою ролю, що ми сьогодні наважилися спробувати . . . І яка я рада, що ти знайшов у собі досить сили, щоб мене порятувати!

А. Лосенко. Жертва Авраамова.

ПОМЕР ВОЛОДИМИР БЛАВАЦЬКИЙ (ТРАЧ)

Вночі проти 8 січня ц. р. в Філадельфії помер заслужений діяч українського театру Володимир Блавацький. Його заслуги в історії нашого театру безсумнівні. Вийшовши із школи Леся Курбаса, він пізніше розвинув велику самостійну діяльність як організатор театральної справи, як режисер і актор. Це ж він був організатором театру ім І. Тобілевича, він був керівником Львівського оперного театру, він же вивів на еміграцію і зберіг активний театральний колектив, що продовжував традиції українського театру й на чужині аж до останніх днів свого керівника. Як режисер-поставник і актор Блавацький брав участь у численних, різноманітних своїм характером п'єсах. Його передчасна смерть, смерть у розквіті творчих сил, — це, справді, незамінна втрата для нашого театрального життя.

У наступних числах нашого тижневика ми дамо фахову оцінку діяльности незабутнього Небіжчика.

Микола Щербак

МЕСНИЦЬКІ МЕЧІ

(Закінчення з попереднього числа)

Спи, батьку!

— Спи, батьку! — він витер непрохані сльози
І хрипло промовив, козак сивобровий,
— Нехай тобі сняться шаліючі грози
І лицарі вірні і пісня з діброви . . .

— Спи, батьку!.. Трипілля твоє в узголов'ї
І нива в колоссі, на жито багата!
Прислухайсь крізь сон, як гуде Придніпров'я,
Як наше козацтво січе супостата.

— Спи, батьку!.. І гримнули тричі салюти,
Відлунням відбилися гори й долини . . .
— Спи, батьку!.. Шаблюки, вогнем перекуті,
Горіли на сонці, як гнів України.

Блиск мечів

Зима минула . . . І весна мина,
Відколи Гоців їх прийняв у гості . . .
Землянки. Нетрі. Ліс. Трясовина.
Та неба шмат та сонце в високості . . .

— І хто б міг думать у високу мить
Гарячих рейдів і стрімких походів,
Що доведеться на безлюдді жить,
Що висихатимуть бурхливі води,
Що тільки в снах жахтітимуть бої? . .

— У снах!? Ні, ні! Мене підносить мрія,
Що десь Петлюра . . . уряд . . . є свої! . .
Ми не самітні! Україна зріє,
Як світлий колос! Ще душа жива
І кров у жилах, як вино, іскриться!
Промовив сотник, і його слова
Дописувала шаблею правиця . . .

— Так, сотнику! Ще є у нас мечі,
Лише б Зеленого!.. Ніхто не збудить
Отамана . . .
— Це добре, що вночі,
Коли пішли із похорону люди,
Подбали ми про вічний супокій —
Переховали батька . . . Хижі звірі
Глумилися б у лютості лихій . . .
О, Божа сило! Бий їх, бузувірів!
Скарай їх, зайдів!
— Добре, що в ту ніч
Переховали й зброю . . . О, надіє!
І мовив сотник: — Оживе ще Січ
І знов з Трипілля полум'ям повіє!
Вогнем із яру!.. Якось в темноті
Блукаючи, я вийшов на узлісся.
Уже світанок зорі золоті
Гасив у небі . . . Наче камінь ніс я . . .
І враз — як в казці! — блиснули мені
Понад Трипіллям, вкритому імлою,
Жаскі вогні, запалені вогні!
Мов блискавиці, кресані грозою . . .
Спливала мла, і раптом бурий дим
Дихнув у сутінь, над Дніпром розлиту.
І я здригнувся . . . Довго ще ходив
І дивувався . . . Не заснув до світу . . .

Загомоніли лицарі: — Ні, ні!
То не вогні, то блиск мечів із яру,
Де ми сховали їх у глибині
На слушний час — на помсту і на кару! . .

На слушний час! . .
. . . І досі уночі,
Як Бог благословляє світло днини,
Жахтять із яру месницькі мечі —
Святі мечі за волю України!

Іван Дніпряк

ДІВЧИНА З СОЛОДКОЇ БАЛКИ

Де зросла ти і з ким зустрігалась,
Що мене ти в полон узяла?
Краще б ми вже навіки з'єднались —
Рана в серці б моїм зажила.

А тепер я блукаю розбитий
І без муки не маю ногей.
Ну, скажи, що я буду робити
Без твоїх наймиліших огей!?

Буду мріяти й снити про тебе, —
Може, прийдеш хог в сні ти колись . . .
Пригорну тебе міцно до себе
І забуду, що ми розійшлись . . .

Федір Кубанський

ВИНИЩЕННЯ ОДНІЄЇ КУБАНСЬКОЇ РОДИНИ

(До 20-річчя большевицького злочину)

На засіданні президії станичної ради станиці Старомінської на Кубані, що відбулося 12 березня 1930 року, було вирішено розкуркулити разом з іншими „куркулями" й родину Михайла Тарасовича Петренка. На цьому засіданні були: голова ради Іван Котєльніков (як бачимо, „старший брат") секретар „комосередку" Луганський, „бідняки-активісти" Іван Цісарський, Мацало й інші. Між іншим, один з „бідняків" виступив був на оборону Петренкової родини, але на нього нагримали, назвавши „підкуркульником".

Що ж являла собою родина кубанського хлібороба Михайла Тарасовича Петренка і яка її доля спіткала?

Це була надзвичайно працьовита родина, і складалася вона спочатку з 14 осіб. Три сини Михайла Тарасовича були одружені з такими ж працьовитими дівчатами. Не бажаючи роздрібнювати своє господарство, всі вони жили разом у великім козацькім будинку однією дружною сім'єю.

Зразкове Петренкове господарство було заздрістю для багатьох ледарів.

Чотири добре відгодовані („як огірочки") коняки, три добрих „червоної" німецької породи корови, до сотні курей („мінорки" й „легхорни"), десять „даданівських" вуликів бджіл, присадибний садок.

Ніколи Михайло Тарасович не мав наймитів, не експлуатував чужої праці; все робила його енергійна родина. Всі податки виплачував повністю і вчасно. З 1928 року Михайло Петренко брав участь у численних „червоних обозах" під час хлібозаготівель і перший викупив акції „Тракторцентру". Облігації позики „Укріплення сільського господарства" він взяв на тисячу карбованців, та й сусідам-біднякам ніколи не відмовив у допомозі. Але місцева „влада" скоса поглядала на міцне господарство. І тому старші сини Михайла Петренка Олексій і Павло року 1928 відділилися від батька. Але це не врятувало родину від руїни, яку їй ніс комуністичний „прогрес".

Передусім Михайла Петренка і всю його родину позбавили виборчих прав, а після цього як у „позбавленця" забрали примусово все: худобу, реманент, зерно і навіть т. зв. „зайвий" хатній посуд. Все це нібито призначалось для організованого в станиці колгоспу „Ленінський шлях".

Пізно вночі 18 березня 1930 року в хату до Петренка з'явився чекіст з Таганрізького відділу ДПУ в супроводі двох колишніх червоних партизанів Федосєєва й Ворона.

— Ану вилітайте звідси к чортовій матері! — наказав чекіст. — Зараз мені, щоб і духу вашого тут не було!*)

У Михайла Тарасовича ноги затіпалися від такого „привітання". Жінки заголосили.

— Голубчику, дорогий! — кинувшись чекістові в ноги й голосячи, стала вмовляти його вже посивіла господиня-мати. — Куди ж ми підемо серед ночі? У цій хаті виросли всі мої діти, ці стіни більш як тридцять літ зогрівали нас, їх сам наш батько будував, — за що ж тепер ви гоните нас з рідної хати? Пожалійте ж хоч дітей цих малесеньких, вони ж ні в чому неповинні! Боже! За що ж така кара!?

— Що, ти хочеш, щоб я ужив зброї? Так я не задумаюсь над цим! — сказав загрозливо чекіст, відіпхнувши ногою стару жінку, що стояла перед ним навколішки. З його обличчя видно було, що він здібен на все.

Мовчки зібравшись, з плачем і голосінням родина Михайла Петренка залишила рідну хату.

Схиливши голову, востаннє переступив поріг власної хати Михайло Тарасович. Виходячи з двору, він зняв шапку, перехристився, поцілував укриті інеєм ворота, відійшов під тополі, що їх він сам посадив понад парканом, і вперше в житті гірко заплакав.

Вигнана родина скупчилась на вулиці коло паркану й стояла мовчки, не рухаючись, не знаючи, що далі робити.

— Я хочу в хату, мені холодно, — заплакав п'ятирічний Василько.

— Ходімо до Павла! — запропонувала Василькова мати, жінка наймолодшого сина Михайла Тарасовича.

Ніхто не перечив, і всі мовчки рушили й пішли. Але, наблизившись до Павлової хати, вони побачили, що й його теж викинули з хати, і він ішов назустріч батькам. Що робити? Разом усі помандрували до одного далекого родича. Привітний господар хотів уже допомогти вигнанцям і впустити в свою хату, та в цей час на вулиці з'явилася купка большевицьких хортів, що ліквідувала „куркульство".

Помітивши Петренкову родину біля чужої хати, місцевий керівник цієї купки Олексій Муцький закричав на господаря:

— Ей! Що це за збори? Дивись, щоб і сам не вилетів із хати! Хай ночують на вулиці! Хіба не знаєш розпорядження влади про заборону пускати на квартиру розкуркулених?!

— Бачите, яка біда! — гірко промовив господар. — Ідіть звідціль! Пустив би з дорогою душею, та самі бачите — не моя воля...

Так і лишилася Петренкова родина без теплого кутка, нишком перебуваючи поодинці то в одних, то в других добрих людей. Їм, як і іншим розкуркуленим, не давали спокою люди з бандитським минулим, що, як хорти, нацьковані комуністами, гасали по хатах, шукаючи тих, що були повиганяні з своїх хат. Вони безсоромно відбирали у нещасних людей останні гроші, прикраси, коштовні речі і навіть „облігації державних позик". Кращу частину цих речей вони залищали собі за „працю", а решту несли в оперативний відділ ОДПУ.

За декілька днів усіх чоловіків з розкуркулених родин, які підлягали висланню в далекі краї, замкнули в велику „громадську" стайню й поставили сувору варту.

Родини ж їхні (жінок, дітей і старих дідів) зігнали всіх на станцію і посадили в холодні вагони, в яких перевозили худобу.

*

За деякий час на запасних рейках станції з'явилась валка-гадюка вантажних вагонів, набитих жінками, дітьми, старими дідами: біля неї пильно вартували наймити ОДПУ.

Внук Михайла Тарасовича п'ятирічний Василько від тяжких умов та великого протягу в вагоні захворів на запалення легенів. Його мати Оришка Петренкова непомітно висковзнула з вагона і, ховаючись від сторожі, з хворим сином подалась до станичної амбуляторії. Хворі, що були там і чекали прийняття, побачивши, що мала дитина важко стогне, пустили Оришку до лікаря без черги.

Записуючи прізвище, історію хвороби та адресу, лікар раптом зупинився, встав і, скинувши окуляри, уважно подивився на Оришку.

— Так ви кажете, що вас виселяють разом з розкуркуленими?

— Еге! Мабуть незабаром повезуть, — хапалась розповісти Оришка, надіючись на допомогу. — Понапихали нас у діряві вагони, нема печей, вітер свище, от мій хлопчик і застудився, захворів і так мучиться, що я боюся, якби з ним чого страшного не трапилося. Будьте такі ласкаві, подивіться швидше і допоможіть бідній дитині.

— Нічого не можу допомогти вам, громадянко, — раптом холодно відповів лікар: — не маю права. Позавчора одержав виписку із наказу наркомздоров'я СССР, а в ньому сказано: „Категорично забороняється давати будь-яку медичну допомогу членам родин виселюваних куркулів... Я розумію ваше становище і співчуваю, але не можу вам допомогти."

І лікар, сам зніяковівши від такої відповіді, відвернувся від тяжко хворої дитини.

Пригнічена страшним горем, ридаючи від гіркої образи й безсилого обурення, туляче до себе непритомного сина, нещасна мати повернулась в холодний брудний вагон.

Вночі Василько помер.

На третій день замкнених чоловіків привели в вагони до їхніх родин. Поїзд виселюваних був готовий до від'їзду в невідому страшну далечінь.

Біля станційних будинків був натовп пригноблених та збентежених станичників, що прийшли востаннє побачити своїх родичів та знайомих.

Михайло Тарасович стояв біля відчинених дверей вагону і мовчки оглядав співчутливі обличчя станичників, дивився на широкі вулиці рідної станиці. Він знав, що залишає їх назавжди. В його сумній мовчанці стояли важкі, як каміння, думки, про своє страшне майбутнє.

Сухорлявий, з рудими вусами, пристаркуватий козак, одягнутий у старенький полатаний кожушок, простягаючи руки до натовпу людей, почав голосно промовляти:

— Прощайте станичники, прощайте козаки, прощайте всі! Не забувайте про нас! Не забувайте про те, що зробили з нами московські злодюги! Ми знаємо, що ви в цім не винні...

Голос його тремтів від придушених сліз. Поїзд рушив, і його не стало чути. Брязкіт буферів та стукіт коліс заглушили його голос.

Але плач і голосіння ще довго було чути на пристанційному майдані і після того, як поїзд сховався за Канелівським бугром.

(Даді буде)

*) Чекіст, як і всі інші заступники влади, розмовляли по-російському, але ми подаємо ці розмови українською мовою.

„РУЇНАМИ ЗАДОВОЛЕНИЙ"...

(Закінчення з попереднього числа)

Совєтське портретне мистецтво глибоко антидемократичне. Людина як особа, індивідуальність не цікавить совєтського ремісника від мистецтва. Людина цікава лише як носій потрібних режимові соціяльних прикмет. І тому в совмалярстві не знайдете портретів, намальованих тільки тому, що саме обличчя портретне і „проситься на полотно", не знайдете портрета скромного трудівника. Лише „вожді", генерали, визначні снайпери, видатні стахановці. Нещодавно держава замовила в мистців 106 бюстів для „подвійних" і „потрійних" героїв Совєтського Союзу. Про те, що совєтське мистецтво перетворилося в попихача режиму, пророчисто свідчить ось ця цитата з рецензованої книги: „Портрети правили за засіб заохоти: воякам, що відзначалися в боях, даровано їх з відповідними написами від командування і часто мальовано за вказівками командування. Вони були оперативними — сьогодні став героєм, сьогодні ж таки й намальований".

Виникає питання: чи совєтського мистця пригноблює така роля ремісника? Відповідаючи на це питання на основі тих зразків образотворчої продукції, що їх маємо в книзі, мусимо сказати, що мистець-ремісник в основному примириєся з своєю долею, ба навіть намагається стати „справжнім" мистцем у рямках, дозволених і визначених йому від начальства. „Щирість" цих малярів можлива ще й тому, що величезна більшість протеґованих мистців, творчість яких саме й висвітлено в книзі, — це чистокровні росіяни. Звеличуючи большевицьких „вождів", вони звеличують тих, що створили могутню російську імперію. Поразку большевизму на першому етапі війни ці мистці сприйняли як поразку Росії. Звідси вибух патріотичних настроїв, які у росіян навіть в пору їхніх національних нещасть зв'язуються нерозривно з імперіялістичними праґненнями. В такій атмосфері народилися патріотичні полотнища, і деяким із них не бракує оригінальности й настроєвости. Створено цілу низку історичних картин, як от Соколова-Скалі „Іван IV у Лівонії", „Здобуття фортеці Кокенгавзена", полотно М. Авілова із зображенням поєдинку російського силаня Пересвєта з татарським велетнем Челубеєм; полтавська баталія 1709 року між росіянами та шведсько-українським військом була аж двічі ви-

З НЕДРУКОВАНИХ ПОЕЗІЙ О. ОЛЕСЯ

Не все зразу

Народ наш мріяв про земельку
(Та й треба мати повну пельку),
А ми йому бажали слави,
Розкутих крил, життя, держави.

Народ не зміг нас зрозуміти,
І під косою впали квіти,
І вітер квіти ті поніс
Назустріч бурям, рікам сліз.

Народ живе. Узяв земельку,
Чужу й свою годує пельку . . .
А діти вчаться . . . хочуть слави,
Життя і волі, і держави.

13. IX. 28 р.

Журавлі

Летять, курличуть журавлі,
Летять до рідної землі . . .
Що їх чекає? Чи ЧеКа?
(„А все з-за того п'ятака")

Не шкода їх . . . не стало сил,
Нема повітря для їх крил.
Задуха тут . . . А там? А там?
Вони колись розкажуть нам.

Летіть, курличте в небесах,
Але затямте добре шлях! . .
О Боже, Боже, пощасти
Назад хоч декому втекти!

конана в ці роки. Розуміється, сенс кожної з таких історичних робіт — уславлення російської, мовляв, непереможної зброї.

З метою роздмухування російського патріотизму П. Радімов виготовив серію картин „Архітектурний пейзаж російських міст", а Н. Ромадін — „Волга — російська ріка", за яку одержав сталінську премію. Мимохіть згадується тут доля українських мистців під час війни. Маляреві В. Мироненкові закинено національну обмеженість за серію ліричних пейзажів „Моя Україна". Тієї ж долі зазнали й малярі С. Шишко („Селянське подвір'я"), Світлицький („Рідний край"). За російські пейзажі нагороджують сталінською премією, за українські — обвинувачують у неблагонадійності і відсувають у тінь.

Зовсім не випадкове, що в рецензованій книзі імена українських мистців лише побіжно згадано, як зрештою й імена мистців інших поневолених національностей СССР. Совєтське мистецтво — це російське мистецтво. Люксусовий фоліянт Академії мистецтв підкреслює це зовсім недвозначно. І коли українська тема все таки появляється на світ Божий, то її призначення лише одне — компромітувати і принижувати престиж української нації. Показова з цього погляду картина дипломанта Київського Художнього інституту Гр. Мєліхова: „Молодий Тарас Шевченко у художника К. П. Брюлова". Нам довелося побачити цю картину не лише в блідій репродукції на сторінках видання Академії мистецтв, але й в „Оґоньку", де ця річ відтворена у фарбах, і ми не можемо позбутися почуття обурення, коли згадуємо цю картину. Розкішна майстерня Брюлова заповнена яскравими фарбами килимів, гарними меблями, червоні тони панують у кімнаті і надають їй особливо вишуканої краси. В центрі постать Брюлова, який сидить, недбало заклавши ногу за ногу. На його обличчі печать витонченого аристократизму й одуховленості. Перед ним у несміливій позі стоїть хлопчик — Тарас Шевченко, у бляклому халатику, у пошкарублених чоботах, носки чобіт незугарно зведені докупи, як це буває в комічних зображеннях. Давно нестрижене волосся облямовує Тарасове обличчя, а вираз обличчя якийсь підкреслено прозаїчний, як у багатьох тисяч селянських дітей, і лише почуття несміливости написане на ньому.

Так втілює Мєліхов ідею вищости російського над українським у своїй картині. І саме ця картина нагадує, що хоча війна з зовнішнім ворогом закінчилася для большевиків успішно, російський большевизм і далі має внутрішній фронт боротьби з поневоленими націями. Бореться з ними тотально, зокрема також засобами свого образотворчого мистецтва.

Проф. Ю. Бойко

Кость Кисілевський

РІЗДВЯНИЙ СПОГАД З 1920 РОКУ

Присвячується сотникові
Р. Б. Білинському.

Василь Чорний дивиться крізь невеличке віконце кошової канцелярії. Надворі сипле сніг. Вітер кидає білі пластівці в хати на протилежному горбі та одягає їх у кожухи. Засніженою дорогою шугають сани з купками закутаних селян, що їдуть до міста на роковий торг. Але от, на закруті, де блищить ожеледь, вони висипаються. Лункий сміх та гамір розлягається по всьому місті Барі, що розкинулось на дні подільського яру.

І хоч як не до сміху старшому десятникові Чорному, та він починає теж усміхатись. Адже ж і йому треба жити. Ідуть свята Христового Різдва, а в кошовій канцелярії того не видно. Телефонні апарати, скрині, наплечники, рушниці під стінами, кривоногий стіл і лави — от і вся обстанова його світлиці. Сьогодні він черговий. Але завтра він мусить придбати гарну ялинку та прибере її блискучими цяцьками і стрічками, щоб було свято і радість у сотника. Заколядують та згадають своїх . . .

Його зір падає на заялозені стіни канцелярії. Тризуб . . . маленька ікона Пречистої, робота італійського мистця, в білих березових рямцях . . . Останній дарунок його дружини... і якась нестримна туга рве його сильну вдачу на шматочки: „Боже, сім місяців ані вісточки! Помилуй, дай мені бачити їх живими, Пречиста, Страдальна Мати!"

Раптом пронизливий сиґнал: „Галло, з'єдную . . ." Хтось прийшов із звітом у канцелярію, хтось доповідає про своє видужання, хтось має відрядження у фронтову частину. І знов сиґнал, поєднання . . . „Пречиста, дай мені тільки побачити їх!"

А знадвору лункі сміхи, гамір і писк на всеньке місто, що потонуло в обіймах страшної пошесті. Сорок п'ять стрільців і сім старшин, а між ними доктор Гасюк, поховані вчора у спільній могилі.

Але він не дасться. Він мусить жити! Він мусить єднати фронт з кошем. Він мусить бути прикладом для молодших друзів. Адже він старший десятник звідомного полка УГА, доброволець і учитель. І якась утаєна гордість виструнчує його. Йому треба жити, щоб тягти інших до життя. Йому треба жити, щоб повернутись у славі, щоб принести визволення й побачити своїх.

І знов його зір падає на чудову Божу Матір, дарунок на розстанні. „Що вони там роблять? Хіба ворог пощадив її? Вона ж віддавала всі свої думки для служби Україні. Сім місяців ані вісточки!"

І знов приплив безсилля. Якось погано почуває себе Василь. Але хтось прийшов у канцелярію. Хто це? Кістяк, худе, бліде обличчя, шкіра на кістках, тонка рука простягає якийсь папірець: виздоровець зголошується на фронт, бо там друзі . . .

Якось дивно робиться у Василя на серці. Воно б'ється приспішено й напружує б'ючки. У вухах шум, руки й ноги в'януть. Але він не дасться . . . Йому треба на фронт, бо там друзі. Він зголоситься ще сьогодні добровільно.

А за стіною, надворі лунає сміх. Життя сміється, хоч смерть косить замерзле Поділля.

І раптом знов сиґнал.

— Галло, при телефоні . . . Хто там? Не чую! Що? . . Ворог підходить? Зараз, запишу телефонограму... „Вислали... ранених... і хворих. Ворог підходить . . . треба відступати . . . немає набоїв . . . Кінець! Слухайте, ще раз прочитаю!" Але йому вже дуже погано. Хоч би передати телефонограму! Хоч би сотника знайти. Але він зайнятий у терені, а може розподілює молоко хворим. Сам тількищо підвівся з хвороби і вже працює з чотою.

Він сиґналізує, але не має вже сили розмовляти. Коли б хоч прийшов Івончак! А може він хворий, що досі його ще немає? Треба комусь бути при апараті, телефонограма з фронту . . . Треба . . .

І безсилий зсунувся на долівку.

А проте за якийсь час він чує добре, як хтось приходить, підводить його і кладе на скриню, що була йому за ліжко. І знов чує сиґнали. Хтось передає телефонограму; слава Богу, йому вже краще, бо вістка з фронту . . . Йому тепер тепло. Хтось вливає в його уста гострий напій. Хтось присуває його до розжарених челюстей печі, звідкіль доходить запах печеної картоплі. Він розплющує повіки. Ах, це Івончак. Замість Гасюка наш чура став доктором. Він розказує йому багато, але всього він не тямить. „Івончак, ви так багато говорите. Отже, ви придбали картоплі на Свят-Вечір і печете її".

Чура присуває його ближче до печі, бо від неї йдуть пахощі та здоров'я. Івончак підсуває картоплю Василеві: „Він мусить її їсти, бо жоден лік не оздоровлює так певно, як самогон і печена бульба. Що йому там смерть? Хіба він її не бачив? Завтра йде на фронт і кінець. Там друзі . . ."

Чорний заплющує очі й тоне в якомусь півсні. Йому так добре. Хтось стоїть біля нього. „Івончак, — ні, то не він! То хтось у білому халаті з червоним хрестом на рукаві. Стоїть коло ялинки. Чому ж я не бачу твого обличчя? Не жартуй, то ти! А-во! Юрчик світить свічки. Та обернись, синку! Що це ви, не бачите мене? Як ти підріс, Юрчику! Сім місяців не було від вас вістки".

Знов хтось інший коло ялинки. „Івончак, треба засвітити свічку за доктора Гасюка, за нашого диригента Мостового, за всіх стрільців і старшин, що не діждали Свят-Вечора. Чого ж ви заливаєте мене якимсь гострим напоєм? Та я здоров, іду з вами на фронт. Не пустимо тут ворога . . ."

А надворі сміялось життя, хоч смерть клала покоси по замерзлому Поділлі.

Потім було змагання з хворобою.

І одного ранку старший десятник розплющив очі. Над ним похилився хтось і вітав щирим усміхом: „Ну, слава Богу!" То сотник відвідав його, бо мав щось важливе сказати. Вагався, щоб не пошкодити видужанню. „Ви знаєте, я розмовляв з одною особою, що . . . що бачила вашу дружину". „Що?" „Вона переслала вам привіт". „То вона жива?" „Так, у Новому Селі на Збаражчині. І діти там у рідні."

Щось сильно вдарило його по голові, а люди й предмети закрутились у якомусь крутежі. „Хто казав? Я не знаю тієї особи. Моя дружина була в матері вдома". „То, мабуть, помилка". „Ні, це ж певна вістка. Вона привезла вам світлину". „Боже, стільки вражень нараз. Покажуйте її! Так вона у рідного дядька там"... І почались радісні розмови із сотником.

А з ікони дивились на них спочутливо чудові очі Богоматері.

Івончака вже не було. Він відійшов до друзів. За десять днів чотар Дашко та старший десятник Василь Чорний сиділи на санях, що мчались засніженими полями до сіл, розсипаних по ярах Поділля. Вони мали роз'яснювати селянам, хто такі галичани, та забезпечувати праве крило УГА від несподіваних наскоків ворога.

Тоді відійшов до головної команди сотник звідомного полка.

І знов на засніжених полях сміялось життя до вояків УГА . . .

Ів. Дніпряк

Я ІЗ ЮРКІВКИ . . .

Я із Юрківки, де Оріхів)*
Шумить піснями вдалині,
Де зорі падають на стріхи,
Немов троянди осяйні;

Де люд привітний, працьовитий
Горить в роботі до зорі,
Де Кінка золотом залита
Сповняє щедро ятері . . .

*) Оріхів — районове місто на Запоріжжі. Ів. Дніпряк.

ДЗВІН Б'Є НА СПОЛОХ

(Гумореска)

Редакція газети „Рідний Клопіт" у Львові одержала була в 1943 році дуже знаменного для тих часів та відносин листа, якого потім надрукувала без будь-яких змістових чи стилістичних поправок. Ось він, той лист.

Панове Редактори!

Ми, нижчепідписані, членки Жіночого товариства ім. Марусі Богуславки (Дівоцька секція) в селі Закамарках, звертаємось до високоповажаних панів редакторів з великим проханням спростувати та направити велику кривду, заподіяну нашій Дівоцькій секції дописом з дня 17 ц. м. під заголовком „Не хиляйте вниз прапора!"

Непідписаний автор допису (але ми знаємо, що то за гадюка написала!) причепився до нашої секції, як п'яний до плота, дорікає нам і ганьбить нас прилюдно, мовляв, „пора вам, закамарківські патріотки, прокинутись із дрімоти, не хиляйте вниз прапора, а держіть його високо, гуртуйтеся, єднайтеся та беріться до праці, щоб наша українська нація діждалася кращого майбутнього!"

То ми тепер запитаємо шановного дописувача: як ми, дівчата, маємо не хиляти вниз прапорів, а держати їх високо, яким чином ми, дівчата, можемо єднатися і братися до праці, коли в нашому селі Закамарках є всього тільки 3 (словами три) парубки, а вся решта — українське жіноцтво?! І як можна при такому відношенні сил наладнати в селі будь-яку діяльність?!. Як може працювати і розвиватися наш мішаний хор, коли є альти, є сопрани, а басів і тенорів немає? Як може проявляти пожвавлену діяльність наш аматорський гурток, коли немає навіть такого, хто на початку кожної дії підіймав би нам завісу? А коли доведеться розподіляти ролі, то ролю Гриця мусить брати Ганна Савчукова, ролю Потапа — Катруся Заплітна, а ролю Хоми грає тітка Мотря...

То ми тепер запитаємо шановного дописувача: що то за Гриць з такої Ганни Савчукової? Та ви щоб її одягли і в десять пар синіх шараварів, а причесали такі вусища, як має в календарі наш письменник Михайло Старицький, то й тоді вона не буде Грицем, не заграє тієї ролі так, як справжній парубок! Не заспіває, не пригорне і не поцілує так, як стоїть в підручнику.

А колись бувало не так, не так... До читальні сходилися на проби хлопці, дівчата, як бджоли до меду, і почитали, і поспівали, і пожартували, а потім, пізнім вечором, розходилися в парах, хто з ким та кого куди серце тягнуло... Тепер читальня світить пусткою, і глухо в ній, як у домовині. Часом посходяться наші дівчатка, посидять, посумують, подивляться з жалем на Тараса Шевченка та Івана Франка та й ідуть додому...

Може, це кому сміх, але нас аж на плач бере!.. Не знаємо, як і де, але в нашому селі Закамарках через цю війну геть чисто хлопці перевелися. Наша Дівоцька секція, як безпосередньо зацікавлена справою, зібрала статистику, що її подаємо оцим до Вашої ласкавої відомости.

На польську війну пішло від нас 25 хлопців — вернулося додому 15. На большевицьку взяли 35, вернулося 18. В ґарештах замучили 10, до дивізії взяли 12, до Німеччини на роботу вивезли 15, при нашій поліції і „бавдінстах" служить 21, у школах вчиться 10, у варстатах 7. Іван Пилипчук є кондуктором при трамваї й оженився з львівською, обидва Чураї працюють в фабриці на Знесінню, а Микола Наконечний їздить в Повітовому Союзі за шофера.

А ті три, що їх наша статистика не обіймає, залишилися в селі хіба на те, щоб дівчата не забули, як парубок виглядає... Та й таке то поробилося фудульне, що Господи, надимаються, як жаба в капусті, без бука і не приступай!.. Та й не дивниця, мають чого пишатися, коли в селі на кожних двадцять дівчат припадає 0.75 парубка... Як так далі потягне з тією війною, то, незабаром, будуть видавати хлопців на картки, як, непричком, мило.

Хвальні Панове Редактори! Ми вже зверталися з своєю бідою і до нашої делеґатури, але з делеґатури нам відписали, щоб ми собі самі радили, як можемо, бо це такий, кажуть, „знак часу". Але як тут самому собі можна зарадити?.. Наш старенький солтис розважають нас, як можуть, в нашому горі, але й це небагато помагає.

Хвальні Панове Редактори! Ми, нижчепідписані, членки Жіночого товариства ім. Марусі Богуславки (Дівоча секція) просимо Вас не відмовитись і помістити в Вашому цінному часописі наш коротенький допис, як також прохаємо звернутись від нашого імени до Українського Допомогового Комітету, може, наші провідні чинники зорганізували б для нас якусь допомогу? Може, погодяться наші центральні установи висилати до нас щонеділі бодай кількох делеґатів із відповідними рефератами, щоб ці делеґати піднесли наших дівчат на дусі, розрадили їх у їхньому важкому смутку, а тим самим активно причинилися до здійснення світлого майбутнього нашої нації!

Слава Україні!

... Далі йде 65 підписів членок Дівочої секції Жіночого т-ва ім. Марусі Богуславки в с. Закамарках. Між іменами переважають Марусі, Ганнусі й Катрусі. До допису залучена фотографія: кілька десятків самого дівочого квіту сидять барвистим вінком, немов букет розкішних волошок та чорнобривців, і дивляться на вас з німим докором та з глибокою тугою, ніби виглядаючи когось із далекої дороги...

Редакція подає від себе заввагу, що зацікавлені справою можуть зголошуватись по ближчі інформації до будинку „Рідного Клопоту", зранку, між год. 10-11.

Ікер.

ЩО БАЧИЛИ САМОВИДЦІ НА О. ЕНІВЕТОКУ?

У нашій статті „Атом та його енергія" (див. ч. 44 тижневика) ми з'ясували на підставі приступних нам відомостей процес вибуху водневої бомби, що стався на тихоокеанському острівку Еніветоку. Тепер подамо враження деяких кореспондентів-самовидців, як вони оці вибух спостерігали. Один із цих самовидців писав, що через шість секунд після того, як було ввімкнуто електричний струм, на небі спалахнуло світло, багато разів сильніше за соняшне. Усі відчули хвилю палу, що вдарила ззаду і пішла далі. Дарма що всі стояли до місця вибуху спиною, затуливши очі руками, сила цього світла була така велика, що всі на декілька секунд посліпли були. Другий кореспондент писав, що в нього враження було таке, наче він глянув на десятеро сонць.

Через десять хвилин після вибуху люди почали повертатись обличчями до місця вибуху. І ось як писав один із кореспондентів про те, що він побачив: „У небо зводилось полум'я п'ять миль заввишки, з основою до двох миль. Потім ми побачили тисячі тонн землі, підкинутих угору. Наостанку, через двадцять секунд після вибуху, почала творитись величезна хмара". Другий кореспондент писав: „Було таке почуття, що ввесь світ охопило полум'я. Цього видовища я довіку не забуду".

Через п'ятнадцять хвилин після вибуху острів почав горіти, і ця пожежа тривала шість годин. Після цього острів майже цілком зник.

СПОРТОВІ УСМІШКИ

Боксери без кулаків. — Французька реабілітація. — Які королі бажані? — Давайте атомбомби! — Де виснажується жіноцтво... — Світ — „собвеєм". — Моє „бе".

Західний спортовий світ дуже дивувався, чому славні совєтські боксери не здобули на олімпіяді в Гельсінках ні одного першого місця. О, іґноранція окциденталіс! Таж „кулаки"*) в Совєтах ліквідовані ще в тридцятих роках, а без „кулаків" у боксі нічого не вдієш...

*

В Парижі Франція перемогла Німеччину в футболі — 3:1. Франція так немилосердно „душила" Німеччину, що тепер французи, мабуть, позбудуться історичного страху перед німцями й Північно-Атлантійський Пакт піде в діло.

*

Єгипетський революційний генерал Наґіб, що з короля Фарука зробив (найбагатшого в світі) діпіста, зовсім не антимонархіст. Він ні пальцем не торкає чеського короля тенісу й гокею Ярослава Дробного, що відмовився вертатися до червоної чеської „власті" (родіни) й поселився в Єгипті. В Наґіба важливе одне: щоб король приносив країні найбільше користей і найменше витрат.

*

Коли на японське місто Гірошіму 1945 р. впала перша атомна бомба, знавці заявили: ніщо там не ростиме, люди вигинуть як руді миші, кінець Гірошімі! Через дуже малий час після цієї заяви, в Гірошімі вибуяла рослина, що на неї позаздрили б самі тропічні нетрі. А два роки тому на маратонських випередках (42 км), в Бостоні, перше місце зайняв молодий японець з Гірошіми. Що після такого лишається спрагненим слави біжцям, як не гукнути: „Давайте атомбомби!"

*

Люди дивуються, чому американські жінки так садистично насолоджуються реслінґом (вільно-американський стиль дужань, у якому вільно суперника бити, викручувати йому кості, скубти за волосся тощо). Тимчасом американські жінки не садистичні, тільки практичні. Спостерігаючи реслінґ, американці здається, що то вона свого чоловіка так лупцює й чубить. Коли вона виснажиться таким способом, її потім до рани чоловікові прикласти можна. Хіба не солодко й не корисно водночас?

*

Діти, діти — який малий став наш світ! Його вже підземною залізничкою об'їдеш... Так звані світові серії (фінальні змагання) в бейсболі часто йдуть між клюбами нью-йоркські „Янкі" і бруклінські „Даджери". А з Брукліну до Нью-Йорку, як відомо, „собвеєм" заїдеш.

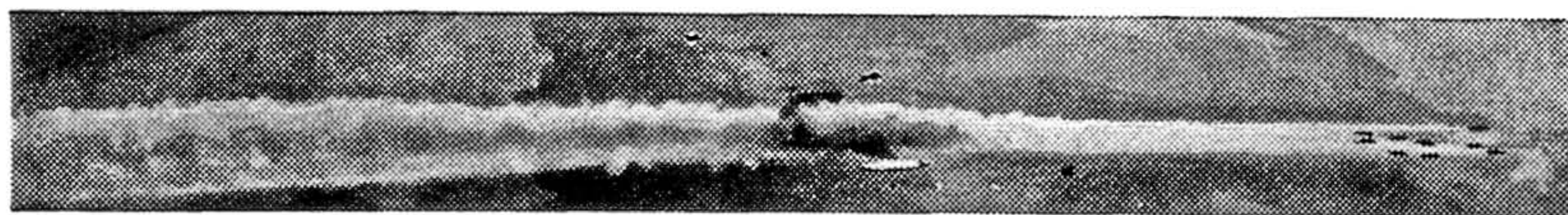
*

Декілька днів тому один знайомий поляк прислав мені листа. „Так і так — пише — „довідуюся, що Ви в „Юкрейніен Віклі" доводите, що бейзбол — український винахід. О-кей, але хто каже „а" — повинен сказати й „бе". Чому не виявите, хто винайшов американський футбол?..

В час, коли Кедрин скорочує українсько-польський фронт, треба якнайшвидше виправити свій недогляд. Виправляю й заявляю. Як бейзбол український, так американський футбол — польський винахід. Цей футбол (який цілий час носиться в руках) розвинувся з польської народної ігри „мала купа, мала — венкша би сєн здала".

*) По-рос. „куркулі".

О. Сип

Новий американський ракетний літак, що саме вистрілив кілька 2,75-цалевих ракет. Одна ракета має силу знищити найбільший ворожий бомбовик. Літак несе 24 такі ракети, що влучають автоматично в свою ціль.

НОВІ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКІ ВИШИВКИ НА ПАРИЗЬКОМУ БАЗАРІ

(4 — 7. 12. 1952 р.)

Франція багато чим нагадує Україну: пшеничними ланами, зеленими гайками, милими непорядками, а також ярмарками. Французові без ярмарку не жити, — тому, що купує, і тому, що продає. Власник багатої крамниці, з прекрасним приміщенням і чудовими вітринами (вікнами), щоденно висуває на хідник столи й столики та розкладає свій крам, голосно вихваляючи його перехожим. Паризькі бульвари аж рояться від таких „страганів", що на них виставлене всяке добро, від оселедців і квашеної капусти аж до багатих смушевих виробів та телевізійних приймачів.

Це, мабуть, данина лінивій вдачі французького покупця, що йому важкувато заходити до крамниці й запитувати про потрібний крам. На ярмарку ж досить тицьнути пальцем і назвати кількість чи вагу.

Тож не диво, що й французькі добродійні установи залюбки влаштовують ярмарки, щоб зібрати гроші на свою ціль. У кожному числі газети зустрінете оголошення про такий чи інший „вант де шаріте" (добродійний ярмарок, що як правило відбувається під патронатом коли не президента чи президентової, то бодай одного з міністрів).

Ярмарок, чи пак базар, Світового об'єднання матерів (М. М. М.) теж відбувався під патронатом президента французької держави. Дехто з українців навіть сподівався зустріти Венсена Оріоля особисто і був розчарований, що ярмарок почався справді по-ярмарковому, тобто натовпом людей, що кинувся на найкращі українські речі й зараз же відплив, не перебираючи в гонитві за найдешевшим крамом поміж полтавськими вишивками й французькими консервами.

Від 1950 року Світова федерація українських жінок щорічно бере участь у такому паризькому ярмарку. Безперечно, що успіхом є вже сама можливість виступати на міжнародному форумі, побіч інших державних народів. Повна рівноправність українців була в цьому році відзначена ще й правом вивісити свій національний прапор та напис „Україна на вигнанні" (ми й вивісили, на славу, щось вісім метрів синьо-жовтого стягу!). Дальший успіх був у тому, що всі три роки, а зокрема цього останнього, український кіоск був найкращий. І кожного року нам щастило продати достатню кількість речей, щоб прибутками заплатити доволі високу вкладку в цій міжнародній жіночій організації. Прибуток був би ще більший, коли б ми були краще усвідомили собі цей купецький аспект базару й побіч кількох репрезентативніших речей (навіть і непризначених на продаж) виставили більше речей дрібних і дешевих, призначених для ярмаркової товпи.

Так підходячи до ярмарку, ми позбудемось власних розчарувань: мовляв, ми прибрали наш кіоск і по-мистецькому посклали речі, а вони за дві хвилини все перевернули догори ногами; або — ми співали й грали (Союз українок у Франції влаштував був під час базару мистецький виступ), а вони й не слухали, і не подякували! Базарним лірникам теж ніхто не дякує і мало хто їх слухає. Важливо, щоб гроші кидали! Так і тут: можна було співати й без подяки, та за виступ слід було взяти гроші. А то наспівались і награлись, та ще й за поганеньку вечерю, що на ній виступали, по 600 фр. заплатили.

Все це не догана вельмишановним паням з проводу СФУЖ та передосім з Союзу українок у Франції, які багато напрацювались при підготові базару та, справді, зразково виконали своє завдання. Це тільки маленька наука на майбутнє, щоб не керуватись ідеалізмом там, де інші шукають виключно матеріяльної користи.

М. Колянковський

„Любить — не любить?" — дівча ворожило
І зупинилось: „Не любить...
Десь забуває про мене мій милий,
А може, вже й іншу голубить"... Ю. Б-о.

„Наша Батьківщина". Видавництво ЦК ЛКСМУ „Молодь", Київ, 1950 р.

Відома українська дитяча письменниця Наталя Забіла поставила собі за завдання показати дітям молодшого віку „досягнення" комуністичної влади в окремих країнах СССР та в різних галузях народнього господарства. Це, власне, збірка од про „успіхи й досягнення" з обов'язковим підкресленням примату Москви над іншими містами СССР і оспівування „заслуг" кремлівського мучителя й ката народів Совєтського Союзу Сталіна-Джуґашвілі. Самий термін „Наша Батьківщина" вжито як назву Совєтського Союзу.

Значення цієї збірки передусім пізнавальне. Проте авторка ознайомлює дітей з особливостями різних частин СССР крізь призму совєтського денаціоналізованого патріотизму, штучно й старанно прищеплюваного комуністичною партією громадянам совєтської країни.

Тематика віршів пропаґандивно-утилітарна: „Найкраща в світі" (Совєтія), „Північ", „Південь", „На золотих ланах", „На білих полях" (про бавовну), „З підземних глибин", „З огненних печей"; вірші про електрифікацію, про розвій залізничого транспорту, про Мічуріна, Пашу Анґеліну, про потребу вчитися. Нарешті, збірка, на 44 стор. великого формату, закінчується екзальтованими віршами: „Ми їдемо до Москви", „Серце нашої Батьківщини" (Москва), „За Сталіна, за Батьківщину!".

Подаючи дітям відомості про Сибір („В дрімучих лісах"), авторка зазначає, що там колись були самі вовки та бездоріжжя, а тепер, мовляв, за комуністичної влади, зовсім інакше стало:

Тепер проклали люди шлях,
міста побудували
й знайшли в суворих цих місцях
багатства небувалі:

і хутра, й будівельний ліс,
і золото блискуче.
А ось завод могутній зріс
у тій тайзі дрімучій.

Картину „досягнень" Забіла доповнює віршем „У піщаних степах" (певно, Казахстану). Там колись нібито тільки верблюд ходив, а тепер проходить „велика залізниця". І звичайно:

В місцях, де не було води, —
у наші дні, сьогодні
з'явились селища, сади,
канали многоводні.

І все це роблять на землі
невтомні людські руки...

Не з'ясувала авторка, та й не могла не приховати правду, які саме „невтомні людські руки" копають канали, які люди прокладають шляхи в тундрі, будують між болотами міста й виробні. Комуністична влада на надсильні роботи не може завербувати стомлених, слабосилих людей, а тому вона вдається до нещадного використання рабської праці масово й спеціяльно позаарештовуваних сотень тисяч людей у зв'язку з важкими роботами широкого маштабу. Мільйони людей працюють на самому хлібі та юшці на надсильній, каторжній роботі і, знеможені, лягають кістьми на будуванні згаданих Забілою міст, виробень, шляхів та на копанні каналів.

Письменниця також не пояснила дітям, що значить з о л о т о. Адже цей метал для совєтських людей став екзотичною річчю. У населення Совєтського Союзу все золото й золоті речі були відібрані ще за часів ЧК і ДПУ, а відтоді ніяких золотих речей комуністична влада не продукувала для внутрішнього вжитку, хібащо на продаж за кордон, для демпінґу, на комуністичну пропаґанду, створення й посилення комуністичних партій і організацію революційних розрухів у всьому світі.

Москва, з її мавзолеєм Леніна і найбільшим катом сучасности — Сталіном, стала тепер комуністичною Меккою, до якої мусять молитися всі її підвладні — громадяни совєтської країни. Тим то й Наталя Забіла з таким захопленням виспівує „Серце нашої Батьківщини":

Ясніє зорями Кремля
Москва над нашим краєм.
— Москва улюблена моя! —
ми пісню їй співаєм.

І далі:

З Кремля до всіх звертає зір
великий, мудрий Сталін.

Обоження працівниками культури, науки, освіти, мистецтва й письменства кремлівського ідола, що, як усякий злочинець, кохається в фальшивій славі, стало запорукою ідеологічної чистоти, певним страхуванням від можливих обвинувачень у збоченні тощо, паролею на дальше життя. Наталя Забіла щодо цього не є вийняток.

Книжка „Наша Батьківщина" багато ілюстрована кольоровими малюнками Л. Худяка; молюнки, відповідно до змісту, мають пропаґандивний характер. Найбільш розрекламовано Москву: у книжці аж три зображення Кремлю з кривавою п'ятикуткою; герб совєтської країни, Нева, вигляд на Москву, мавзолей Леніна, Сталін з дітьми.

На читача, ознайомленого з побутом і життям у Совєтському Союзі, книжка справляє якнайнеприємніше враження, як пропаґанда брехні про „досягнення" комунізму в Совєтському Союзі.

Н. Щербина

ХРОНІКА КУЛЬТУРНОГО ЖИТТЯ

Ю. СМОЛИЧ ПРО П'ЄСУ Я. БАША „ДНІПРОВІ ЗОРІ"

У 284 числі „Радянської України" Ю. Смолич надрукував велику статтю про нову п'єсу Я. Баша „Дніпрові зорі", що її ставить у цьому сезоні театр ім. І. Франка. Смолич відзначив позитивні й неґативні прикмети цієї п'єси, виходячи, звичайно, з совєтських урядових настав. П'єса написана на „індустріяльну" тему — про відбудову „Дніпрельстану", що його самі ж большевики й зруйнували, відступаючи від німців під час другої світової війни (але в п'єсі цей злочин, видимо, приписано німцям). Таку тему Смолич відзначає як її плюс, всупереч думці якихось „естетів", що нібито в совєтських умовах відважуються гудити „індустріяльні" теми. А побудовано цю п'єсу вже за теж урядовою теорією „конфліктної драми", в ній бо звернуто увагу, як каже Смолич, „на ті колізії, якими (на які ? — Ч.) таке багате наше сучасне життя — і в побуті, і на виробництві. І тому конфлікт, який організує драматургію п'єси, зрозумілий і відчутний".

Що ж це за конфлікт? Це зудар двох персонажів у проблемі будівництва — професора Світловидова та інж. Бережного. Перший — це втілення теоретичних знань, відірваних від життя плюс „мізерні риски честолюбства", а другий — „образ інженера-комуніста, захопленого суспільним значенням виконуваної роботи і пройнятого єдиною ідеєю — здійснити будівництво якнайкраще і з максимальною вигодою для народу і держави", образ практика „соцбудівництва". Але цей конфлікт у п'єсі розв'язано без участи міліції (не так, як у Корнійчуковій „комедії" „В степах України"), і Світловидов із життя не випадає, він тільки „відходить від індивідуалізму і включається в колектив". Смолич характеризує цей твір як „яскравий реалістичний", але для нас ясно й з того, що написано в статті (бо самого твору ми не читали), що це звичайна совєтська аґітка, з надуманим „конфліктом", з хідляними персонажами. Хиби п'єси, на думку Ю. Смолича, в недоробленості окремих другорядних персонажів — інж. Грізного (треба було б зробити „потворнішим"), партійного керівника будівництва Зоріна („старший брат"), що начебто не дуже добре керував цим будівництвом.

На адресу поставника і виконавців-акторів (Ю. Шумський, Н. Нятко, А. Дринівна і ін.) Смолич понаписував чимало компліментів.

65-РІЧЧЯ ПРОФ. О. НЕПРИЦЬКОГО-ГРАНОВСЬКОГО

Українська громадськість на еміґрації недавно відзначала 65-річчя життя і понад 40 років громадської та наукової діяльности проф. О. Неприцького-Грановського. Ювілят походить з Волині. До Америки прибув 1913 року, під час першої світової війни воював як американський вояк у Франції. 1918 року він здобув учений ступінь бакалавра в Аґрономічному інституті, 1923 — маґістра, 1925 року — доктора. Тепер проф. О. Неприцький-Грановський член двох академій наук, дев'ятох наукових товариств і шістьох почесних наукових організацій.

Проф. О. Неприцький-Грановський активний український громадський діяч. Він пропаґує ідею української боротьби також серед чужинців. Бажаємо йому доброго здоров'я і довгого віку.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
НЕДІЛЬНЕ ВИДАННЯ
Редаґує Колеґія

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY 3, N. J.
Телефони: BErgen 4-0237 і BErgen 4-0807

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ
НА ТИЖНЕВИК „СВОБОДИ"

На рік у ЗДА	$3.75
На пів року в ЗДА	$2.00
На рік у Канаді	$4.25
На пів року у Канаді	$2.25

Переплату надсилати на адресу:
"SVOBODA", P. O. Box 346
Jersey City 3, N. J., U. S. A.

Ukrainian newspaper published daily except holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Reentry as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey Cty, N. J., 1911, under the Act of March 8, 1879. Pending. Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ

Тисяча вісімсот сімдесят шостого року Альфред Джансон промандрував з Нью-Йорку аж до Аберкаслу в Англії, перепливши Атлантичний океан малим човном. Ця подорож набула розголосу і на протязі 35-ти років Джансон мав численних наслідувачів. Успіх мали двоє самотніх веслярів та три двійки. Всі подорожі відбулися без особливих пригод, крім одної, коли двоє човнярів з Бостону взялись плисти через Атлантик наввипередки. Це було 1890 року. Один з них, Ендерс, таки переплив, а другий, Ловлор, перекинувся посеред океану. На щастя, його зауважили з корабля, що йшов до Америки, і витягли з води. Невгамовний бостонець перечекав двадцять років, а тоді знову спробував щастя і переплив до Еспанії. Це була остання трансатлянтична подорож весловим човном.

Тепер відомо, що теплокровні тварини споживають кількість їжі пропорційно до поверхні їхньої шкіри, а не ваги, як вважали раніш. Цим пояснюється факт, що 5,000 мишей, важачи гуртом приблизно стільки ж, як і доросла людина, можуть іззісти аж у вісімнадцять разів більше, ніж людина.

Маркіз Ріпон був одним з найзайнятіших дипломатів другої половини минулого століття. Проте він зумів знайти досить часу на те, щоб здобути собі славу найбільшого мисливця в світі. Його секретар тримав точний рахунок здобичі в роках між 1876 та 1900. За цей час маркіз уполював 370,772 звірі, а серед них було чимало й тигрів, буйволів та носорогів. Виходить, цих років маркіз пересічно здобував 216 звірів на тиждень. Дуже можливо, що якби цей рахунок охоплював усе маркізове життя, число б перейшло 500,000. Маркіз і помер мисливською смертю, — від розриву серця, полюючи на... ґави 1909 року.

ЮРБ

НЕ ХОЧЕ МІЛОСЬКОЇ ВЕНЕРИ

Куваїтський шейх Абдулаг ал Салім заборонив поширювати в своїй країні оголошення, на яких було зображення Мілоської Венери (як відомо, ця статуя збереглася без рук). Ці оголошення прислали до Куваїту з острова Кипру, щоб заохотити „оглянути прекрасний Кипр". Влада острова Кипру делікатно запиталася шейха, чому він так зробив, а той східній володар відповів так: „Мої піддані могли б подумати, що всі дівчата на Кипрі — це злодійки, бо ісламський закон наказує карати злодія відрубанням рук".

ПОСМЕРТНА ВИСТАВКА В. Г. КРИЧЕВСЬКОГО

Об'єднання українських мистців в Америці влаштувало в приміщенні Нью-Йоркського Літературно-Мистецького Клюбу посмертну виставку творів недавно померлого В. Г. Кричевського. Виставлено 255 творів небіжчика, що показують його плідну діяльність у різних галузях мистецької творчости — в архітектурі, малярстві, графіці, кіномистецтві й ужитковому мистецтві. Виставка триватиме від 11 січня до 25 січня цього року. У наступному числі нашого тижневика ми дамо оцінку цієї виставки.

ТРОХИ СМІХУ

ПРАЦЬОВИТИЙ

Похвалився раз один,
Як то він працює:
На добу аж двадцять п'ять
Він годин гарує.

— Що ти?! — хтось йому на це,
Не дійнявши віри. —
У добі ж усіх годин
Двадцять і чотири!..

— Ти не віриш? — він своє. —
То прийди до мене:
Ще до сходу сонця я
Устаю щоденно.

Ю. Б — о.

Одна дівчина каже другій:
— Що ж! Хоч він і негарний, але я буду ходити з ним доти, доки хтось кращий не трапиться... Але що буде, як той кращий побачить мене з цим негарним?

Д-р Кость Левицький часто любив висловлювати таку думку:
— Майже кожний визнає, що він не міг би бути диригентом симфонічної оркестри або хірурґом, що робить операції. Але мало хто відмовиться від того, щоб бути високим урядовцем чи навіть міністром.

Університетські студії рідко коли пошкодять людині, охочій дечого навчитися й після закінчення університету.

Жінка каже чоловікові, вийшовши від знайомих, до яких вони заходили без запрошення:
— Наші відвідини подіяли в цьому домі, як найкращий лік! Коли ми прийшли до них, всі були надуті й похмурі, а як ми відходили, всі тішилися й сміялися.

Дівчина до свого залицяльника:
— Слухай! Я не хотіла б віддавати тобі твій перстень, але не хочу й затримувати в себе. Розв'яжім цю справу компромісово: продаймо його і поділімся грішми.

Жінка одного нашого археолога говорить до своєї приятельки:
— Мій чоловік — археолог, і в цьому моє щастя: що більше я старіюся, то більше він цікавиться мною.

Один наш письменник на розмові з директором „Дністра" д-ром Степаном Федаком заявив, що найбільша в його житті пристрасть — писати літературні твори.
— Тоді ви згинете від голоду — сказав директор Федак.
— Дарма, — правив далі письменник.
— Якщо ви такий, то не виключене, що ви матимете успіх, — закінчив розмову д-р Федак.

Покупець, бажаючи купити своїй жінці рукавички і не знаючи її міри, звертається до молодої продавниці:
— Чи міг би я попросити вашу руку?
— Чи ви маєте поважний замір? — перепитала врадувана дівчина.

З НАУКИ Й ТЕХНІКИ

ПРОФ. ДЖ. СМІТ ЗНАЙШОВ РИБУ, ЩО ЇЇ ШУКАВ 14 РОКІВ

Професорові одного з південноафриканських університетів Дж. Л. Б. Смітові пощастило знайти рибу, що має велику вагу для наукових дослідів, бо вона являє собою „зниклу ланку" в еволюційному ланцюзі тварин, що жили за 300,000 років до нашого часу.

Ще 1938 року науковці знайшли були кістяк подібної риби в океані поблизу Південної Африки. Проф. Сміт ствердив тоді, що цей кістяк належав рибі з породи „силякант". Він видав був летючку з описом цієї риби та з приблизним зображенням, як вона мала б виглядати. Коли рибалки зловили при кінці грудня цього року таку рибу в північній частині Мозамбікського каналу (між островом Мадаґаскаром і Африкою), вони хотіли її продати на м'ясо, бо вона важила 100 фунтів. Але один рибалка пригадав, що в летючці проф. Сміта була фотографія подібної риби, і тоді повідомили телеграфічно про цю знахідку проф. Сміта. Він негайно вилетів літаком прем'єра Малана на острівець Дзавдзі, де була ця риба. Пролетівши 3,300 миль і побачивши рибу, він заплакав з радощів. Це була та риба, що її він шукав, та ще й яскравий екземпляр досліджуваної породи. За допомогою формаліни забезпечено м'ясо риби від псування. Учені зможуть тепер досліджувати анатомію цієї риби, цікавої тим, що в неї наявна переходовість від зябер до легенів, а через те вона творить перехід від риб до тварин, що живуть на землі. Її плавці — це перехід до кінцівок, які мають суходільні тварини й люди. До 1938 року вчені думали, що подібні породи тварин вимерли 75,000,000 років тому. Тепер можна буде докладно дослідити цю дивовижну рибу, бо проф. Сміт привіз її до Дурбану в Південній Африці. Прем'єр Малан розглядав цю рибу з меншою цікавістю, як науковці, що вбачають у ній підтвердження теорії еволюції. Прем'єр Малан — це колишній священик данської реформованої церкви, що відкидає теорію еволюції Дарвіна. Проф. Сміт потребує для праці над цією рибою до шести місяців, і після того подасть вислідки свого досліду науковому світові в окремій праці.

Лу

БУДЬМО КМІТЛИВІ!

МАТЕМАТИЧНО-БІБЛІОТЕЧНА ЗАГАДКА Ч. 1

(Чотири пункти)

Шашель, що точить книжки, потребує один день, щоб прогризтися через обкладинку книжки, а три дні, щоб прогризти всі аркуші книжки. У шафі стоять книжки, близько одна біля одної. Скільки днів потребує шашель, щоб прогризтися від першої сторінки першого тому (наприклад, енциклопедії) до останньої сторінки третього тому?

БІБЛІОГРАФІЯ

О. Кобець. Христова ялинка. Накладом автора. Нью-Йорк, 1952, ст. 30. Обгортка і ілюстрації Петра Холодного.

С. Черкасенко. Пригоди молодого лицаря. Роман з козацьких часів. Том II. Клюб приятелів української книжки. Книжка 14. Видавець Іван Тиктор. Вінніпеґ, 1952, ст. 144. Обгортка Мирона Левицького.

Наше життя. Рік X. Січень 1953. Ч. 1. Видає Союз Українок Америки раз у місяць. Філядельфія, 1953, ст. 32.

Українське Православне Слово. Церковно-народній журнал для православних українців. Рік XXXIII. Ч. 1. Січень 1953. Бовнд Брук, 1953, ст. 24.

Голос Спасителя. Релігійний місячник. Рік 25, ч. 1. Січень 1953. Йорктон, Саск., 1953, ст. 64.

Український Вістник. Епархіяльний орган Української Православної Церкви в Америці. Рік XXIII. Ч. 4. Квартальник. 1952. Нью-Йорк, 1952, ст. 16.

Редакція застерігає собі право 1) виправляти мову, 2) скорочувати надіслані рукописи і 3) взагалі робити зміни редакційного характеру.

Надіслані матеріяли мусять бути переписані на машинці, з одного боку аркуша, на доброму папері і через два інтервали (інтерлінії), а як від руки, то зовсім виразним письмом.